

**ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО
НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ
РОЗВЕДЕННЯ І ШТУЧНОГО ОСІМЕНІННЯ
ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ НА ПЕРСПЕКТИВУ**

В. Ю. НЕДАВА, доктор сільськогосподарських наук

Український науково-дослідний інститут розведення
і штучного осіменіння великої рогатої худоби

Український науково-дослідний інститут розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби організовано в 1975 р. на базі Центральної дослідної станції штучного осіменіння сільськогосподарських тварин (м. Бровари) та Київської дослідної станції тваринництва «Терезине».

На інститут покладено функції науково-методичного центра по розведенню і штучному осіменінню великої рогатої худоби в республіці та визначено основні напрями тематики його наукових досліджень. Новоствореному інституту належить вивчити господарсько-біологічні особливості окремих порід великої рогатої худоби та їх придатність для розведення в різних зонах і областях республіки; розробити більш ефективні методи поліпшення існуючих і створення нових типів та порід великої рогатої худоби, пристосованих до умов промислової технології; удосконалити організаційні форми й методи селекційно-плеємної роботи при умові поглибленої спеціалізації та міжгосподарської кооперації; розробити більш досконалі методи тривалого зберігання сперми бугаїв-плідників і зразки апаратури для штучного осіменіння.

Відповідно до завдань в галузі дальшого розвитку тваринництва, висунутих XXV з'їздом КППС і XXV з'їздом Компартії України, колектив науковців інституту розробив детальну тематику роботи на десяту п'ятирічку.

Особливу увагу приділено розробці питань більш ефективного використання наявних плеємних ресурсів великої рогатої худоби. Останнім часом серйозне занепокоєння викликає той факт, що надої від корів на товарних фермах колгоспів і радгоспів республіки порівняно з провідними плеємними господарствами практично не зростають, а, як правило, у півтора-два рази нижчі. Віднести цю велику різницю в надоях молока лише за рахунок розбіжності в умовах годівлі тварин було б неправомірно, оскільки вона значною мірою зумовлюється також нерівноцінністю генетичного потенціалу порівнюваних стад. Зрозуміло, що бажаного вирівнювання різних категорій стад можна досягти за допомогою переважаючого використання для відтворення молочної худоби бугаїв-поліпшувачів.

Нинішній стан цієї важливої ланки племінної роботи вказує на необхідність пошуків більш досконалих організаційних форм випробування і оцінки спадкових якостей племінних тварин, зокрема бугаїв-плідників. Передовий зарубіжний і вітчизняний досвід свідчать про перспективність великих спеціалізованих комплексів по вирощуванню й оцінці бугаїв. Виробничою базою для проведення досліджень в цьому напрямі служитиме вперше побудований на Україні такий комплекс при Житомирській обласній сільськогосподарській дослідній станції, а згодом — аналогічне підприємство в дослідному господарстві інституту «Терезине». На комплексах передбачено сконцентрувати всіх ремонтних бугайців, відібраних від оцінених за продуктивністю і фізіологічними властивостями молоковіддачі корів; правильно виростити їх, починаючи з 20-денного віку; здійснити перевірку за індивідуальними і спадковими якостями; нагромадити максимальну кількість спермодоз від бугаїв-поліпшувачів для наступного раціонального використання відповідно до плану племінної роботи.

Попередніми дослідженнями доведено невисоку ефективність оцінки бугаїв за походженням. Проте здійснювати відбір тварин за цією ознакою необхідно якнайретельніше, оскільки добрий родовід бугая може служити певною базою для прогнозу його племінних якостей. Правильність походження ремонтних бугайців буде контролюватися методом груп крові, для чого в імуногенетичній лабораторії інституту вже приступили до створення відповідного банку моноспецифічних сироваток крові.

Отже, першою необхідною умовою одержання ремонтних бугайців високого класу буде відбір корів з бажаними продуктивними і технологічними якостями. В зв'язку з цим тематичним планом інституту в роботі з кожною плановою породою великої рогатої худоби передбачено створити в кращих племінних господарствах республіки селекційні стада корів, призначені для відтворення ремонтних бугайців шляхом запланованих парувань «по замовленню». Наприклад, підраховано, що для забезпечення потреб Київської області в ремонтних бугайцях чорно-рябої породи на перспективу (з урахуванням росту поголів'я) необхідно буде в провідних племінних господарствах виділяти щорічно як мінімум 2 тис. корів з надоем за 305 днів лактації понад 6000 кг молока жирністю не нижче 3,8%, з добрими функціональними властивостями вим'я (швидкість молоковіддачі понад 2 кг/хв). З переведенням молочного скотарства на промислову основу значної науково-практичної ваги набуває проблема відповідної стандартизації корів за надоями і функціональними властивостями вим'я. Окремі питання цієї проблеми особливо актуальні для порід комбінованого (молочно-м'ясного) напрямку продуктивності і, зокрема, для вітчизняних сименталів. Останні більшою мірою за інші породи невирівняні за типом і мінливі за такими ознаками, як надій і фізіологічні властивості молоковіддачі. Тому тематичним планом інституту передбачені наукові дослідження, спрямовані на поліпшення племінної роботи із симентальською породою саме в цьому напрямі. З метою швидшого

здійснення поставленої мети заплановано схрещувати корів симентальської породи з бугаями спеціалізованих молочних порід — голштинно-фризької, айрширської і джерсейської. При застосуванні різних варіантів такого схрещування будуть створені високопродуктивні товарні стада корів з надоем 4000—4500 кг, придатні для використання на великих промислових комплексах. У виробничих умовах колгоспів і радгоспів намічається також здійснити наукові розробки по відтворенню більш скороспілого типу симентальської худоби з використанням ввідного схрещування з джерсеями.

Попередніми дослідженнями, проведеними з 1960 по 1975 р. на Київській дослідній станції тваринництва, таким методом уже створене експериментальне стадо корів, які за мастю схожі на симентальську породу, мають живу вагу понад 550 кг і молочну продуктивність за 305 днів лактації на рівні 4500 кг жирністю 4,3—4,5%. Їм властиві також правильні форми вим'я і повна придатність до машинного доїння.

З метою поліпшення технологічних ознак симентальської худоби методом чистопородного розведення заплановано вивчити ефективність її парування з бугаями монбельярдської породи. Остання на батьківщині, у Франції, добре відселекціонована за ознаками молочної продуктивності і придатністю до дворазового машинного доїння.

Прийняті на XXV з'їзді КПРС «Основні напрями розвитку народного господарства СРСР на 1976—1980 рр.» передбачають значне збільшення виробництва яловичини і поліпшення її якості за рахунок розвитку спеціалізованого м'ясного скотарства і більш широкого використання в промисловому схрещуванні з молочною худобою бугаїв м'ясних порід. На Україні власних порід м'ясного типу продуктивності немає, а тому одним з першочергових завдань наукових досліджень інституту в цьому напрямі буде створення нової породи м'ясної худоби за допомогою схрещування тварин симентальської і сірої української порід з шаролецькими і кіанськими бугаями.

Виникає необхідність у створенні селекційного стада скороспілої м'ясної худоби на основі схрещування білоголової української породи з бугаями спеціалізованих м'ясних порід. Передбачається також досягти високої пристосованості помісних тварин бажаного типу до умов Полісся.

Високий рівень інтенсифікації сільськогосподарського виробництва на Україні потребує методів і технології ведення м'ясного скотарства, відмінних від тих, що склалися в зонах країни, де ця галузь базується на використанні малопродуктивних природних кормових угідь. У зв'язку з цим помісні тварини бажаного типу, одержані методом відтворювального схрещування, повинні бути наділені такими господарсько корисними ознаками, як скороспілість (здатність бугайців давати середньодобові прирости живої ваги за період від народження до 18-місячного віку в середньому не менше 1000 г) і висока оплата корму (не більше 6,5—7,0 к. од. на 1 кг приросту).

З переведенням молочного і м'ясного скотарства на промислову основу особливого значення набуває удосконалення технології й техніки штучного осіменіння корів і телиць з використанням глибокозамороженої сперми. Так, за умов великої концентрації маточного поголів'я своєчасне виділення і фіксація тварин в охоті перетворюються в своєрідну науково-практичну проблему, розв'язати яку буде нелегко. Ряд питань цієї проблеми інститут планує вивчити протягом 1976—1979 рр. на базі молочного комплексу «Жердовський» (Київська область) з безприв'язним утриманням корів та спеціалізованих господарств по інтенсивному м'ясному скотарству. На основі проведених досліджень передбачається знайти більш ефективні методи виявлення охоти у корів і телиць при великогруповому безприв'язному утриманні, визначити оптимальні строки і кратність осіменіння маточного поголів'я великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності. Дуже актуально в цьому плані є також науково-дослідна робота по створенню більш досконалих синтетичних середовищ для глибокозамороженої сперми бугаїв, застосування яких дозволить ефективніше використовувати останню і тим самим довести річне осіменіння маток з розрахунку на одного бугая до 5—6 тис.

Заслужують на увагу дослідження інституту, спрямовані на розробку фізіологічних основ трансплантації яйцеклітин і зигот для підвищення ефективності селекції та регулювання статі приплоду у великої рогатої худоби. Для ширшого застосування в племінній роботі з молочною і м'ясною худобою обчислювальної техніки заплановано найближчим часом розробити і впровадити у виробництво програми механізованого опрацювання матеріалів первинного зоотехнічного та племінного обліку на держплемстанціях і фермах.

У тематичі досліджень інституту на десяту п'ятирічку значне місце відведено розробці і впровадженню прогресивних технологій заготівлі кормів методом гранулювання та брикетування.

Для проведення глибоких наукових досліджень з питань молочного-м'ясного скотарства і кормовиробництва та виробничої перевірки їх результатів у інституті створено три дослідних господарства, за якими закріплено 5809 га землі, в тому числі 4920 га сільськогосподарських угідь. Ближчим часом тут планується здійснити внутрігосподарську спеціалізацію і концентрацію виробництва. Наприклад, дослідне господарство «Олександрівка» спеціалізуватиметься на розведенні корів молочного напрямку при концентрації близько 100 голів на кожні 100 га сільськогосподарських угідь. Протягом десятої п'ятирічки тут буде збудовано промисловий комплекс на 800 корів і станцію по вирощуванню та оцінці бугаїв.

У дослідному господарстві «Терезине» передбачено побудувати великий спеціалізований комплекс по вирощуванню і оцінці такої кількості племінних бугаїв, яка необхідна для повного задоволення потреб господарств Київської області по молочному скотарству і базових господарств по м'ясному скотарству в інших областях республіки.

Центральна станція штучного осіменіння сільськогосподарських тварин буде основним продуцентом сперми бугаїв, перевірених за спадковими якостями. Поряд з виконанням тематичного плану наукових досліджень значний обсяг робіт належить здійснити колективу інституту щодо впровадження досягнень науки і передового досвіду в колгоспах і радгоспах Київської області.

ПЛЕМІННЕ СКОТАРСТВО В ДЕСЯТІЙ П'ЯТИРІЧЦІ

М. Т. ДЕНИСЕНКО, кандидат сільськогосподарських наук

Головне управління по племінній справі Міністерства сільського господарства УРСР

Завдання десятої і наступних п'ятирічок по виробництву молока і м'яса націлюють сільськогосподарські органи республіки, працівників колгоспних і радгоспних ферм на необхідність всемірного піднесення племінного скотарства. Це насамперед даліше зміцнення племінної бази за допомогою створення нових племінних господарств і племінних ферм та підвищення в них породності поголів'я, впровадження науково обгрунтованих методів селекції і організації повноцінної годівлі племінних тварин. У республіці розведенням і вдосконаленням порід великої рогатої худоби займаються 127 племінних господарств та понад 980 племінних ферм. Багато з них досягли високих показників продуктивності худоби і реалізації племінного молодняка. Такі господарства по симентальській породі великої рогатої худоби, як племзаводи «10-річчя Жовтня» і «Біло-річицький» Чернігівської області, по червоній степовій породі — «Широкоє» Кримської, по чорно-рябій — «Бортничі» і «Плосківський» Київської, по лебединській — «Чупахівський» Сумської області одержують за 305 днів лактації від 4100 до 5600 кг молока на корову.

У Сумській, Харківській, Кіровоградській, Кримській, Львівській, Херсонській та інших областях визначені кращі господарства і організована підготовча робота в них з тим, щоб у цій п'ятирічці на їх базі створити племзаводи і радгоспи.

Проте справа не лише в кількості племінних господарств, а й в тому, щоб племінні заводи і радгоспи повніше забезпечували потребу колгоспних та радгоспних ферм у високоякісному племінному молодняку, щоб вирощене в племінних господарствах маточне поголів'я було придатне для використання на комплексах і фермах промислового типу.

Вирощені як для ремонту власного стада, так і для реалізації племінні тварини повинні характеризуватись міцною конституцією і високою продуктивністю, стійкістю проти захворювань, що в свою чергу потребує застосування в тваринницьких приміщеннях племінних господарств ряду технологічних і будівельних рішень, режимів утримання та використання худоби, властивих для промислових комплексів і високомеханізованих ферм.